

ВИДИ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОДАТКІВ

Дана спроба класифікувати податки, що регулюють природокористування, на основі бази оподаткування. Враховується їх вплив на природокористувачів як стимуляторів.

Eng. O. Oliylyk – USUFWT

Classification of green taxes

The attempt is done to make the classification of taxes regulating the environmental usage on basis of taxation. The opportunity of their influence on environment users as stimulators.

У зв'язку з різким погіршенням стану довкілля уряди всіх держав світу змушені шукати ефективні інструменти екологічної політики. Поряд із правовими та адміністративними, все більшої ваги набирають фінансово – економічні та ринкові засоби впливу на природокористувачів. Найбільш поширеним у світовому досвіді екополітики є застосування різноманітних екологічних податків. Так, якщо у 1987 р. існувало біля 150 економічних важелів, 80 з яких становили платежі або податки, то з 1989 по 1993 рр. кількість податків або інших платежів зросла приблизно на 40 % [3, ст. 58].

Класифікувати екологічні податки найдоцільніше за базою оподаткування. Нею може виступати готова продукція (у випадку застосування екологічного податку на продукт), певний природний ресурс (у випадку справляння плати за забруднення довкілля) чи їх відходи (у випадку справляння плати за розміщення відходів виробництва і споживання [7, ст. 2]).

Щодо першого, то в Україні екологічне оподаткування готової продукції відсутнє. Чинне законодавство нашої держави передбачає справляння плати за природні ресурси у вигляді таких платежів як плата за спеціальне використання природних ресурсів, плата за погіршення якості природних ресурсів та плата за забруднення навколишнього природного середовища (екологічний податок) [5, ст. 99].

Плата за забруднення навколишнього природного середовища (екологічний податок) містить плату за викиди і скиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та водні басейни, а також за розміщення відходів промислового, сільськогосподарського, будівельного та інших виробництв. Підприємства мають право здійснювати викиди забруднення в атмосферне повітря тільки на підставі спеціальних дозволів. Дозволений викид встановлено у грамах за секунду з метою контролю потоків забруднення. Якщо підприємство перевищує дозволений викид, або викидає речовини, не вказані у дозволі, з нього стягується компенсація за заподіяну шкоду.

Підприємства повинні мати дозволи на розміщення небезпечних відходів, в яких вказується місце розміщення для кожного виду відходів. Ліміти розміщення відходів у навколишньому природному середовищі визначаються з урахуванням їх обсягів та класів токсичності і встановлюються органами Міністерства екології і природних ресурсів України терміном на один рік. Вони є базою для розрахунку плати за розміщення відходів.

В Україні справляються такі види платежів за забруднення: плата за викиди в атмосферу забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення;

плата за викиди в атмосферу забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення; плата за скиди забруднюючих речовин у поверхневі води, територіальні та внутрішні морські води, а також підземні горизонти, в тому числі скиди, що здійснюються підприємствами через систему комунальної каналізації; розміщення відходів промислового, сільськогосподарського, будівельного та інших виробництв у навколишньому природному середовищі.

Суб'єктами плати є юридичні особи, в тому числі іноземці, що здійснюють на території України будь-які види діяльності, в результаті чого має місце забруднення довкілля. Відповідно до "Інструкції про порядок розробки, встановлення, перегляду та доведення лімітів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря" [1] платниками за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами повинні бути тільки суб'єкти підприємницької діяльності, потенційні викиди яких становлять 25 і більше тонн на рік або 5 і більше тонн на рік однієї речовини. На практиці деякі підприємства можуть бути платниками, навіть якщо вони викидають невелику кількість, але небезпечних забруднюючих речовин.

Платежі за забруднення у межах встановлених лімітів відносяться на витрати виробництва, а за понадлімітне забруднення провадяться за рахунок прибутку, що залишається у розпорядженні суб'єкта підприємницької діяльності. На жаль, їх вплив в Україні є незначним, адже він є дієвим тільки в тому випадку, коли його розмір є вищим, ніж витрати на зменшення забруднення. Наприклад, в Німеччині завдяки податку на токсичні відходи у 1991-1993 рр. рівень зберігання цих відходів знизився до 20-45 % [3].

Екологічним податком на продукт обкладається продукція, котра в один з періодів свого життєвого циклу забруднює навколишнє середовище. Функцією цього податку є збільшення фінансових ресурсів, необхідних для зменшення екологічної шкоди, завданої продуктом, що оподатковується, а також забезпечення стимулів до раціонального природокористування. В країнах ЄС екологічний податок на продукт встановлений на енергоносії, в Чехії – на буре вугілля, в Угорщині на пальне, покришки до автомобілів, холодильники та охолоджуючі речовини, на автомобільні акумулятори та пакувальні матеріали [2, 6]. У Південній Кореї цей податок застосовується на тару для токсичних газів, антифризів, на синтетичні речовини [3]. Недоліком екологічного податку на продукт є те, що він справляється з реалізованою продукцією, не охоплюючи продукції, що виготовлена, але не реалізована.

Деякі країни застосовують такий різновид екологічного податку, як мито на імпорт вживаних товарів. Він спрямований на зменшення забруднення суспільства товарами, що призводять до збільшення відходів споживання та інших екологічних наслідків. В Болгарії цей податок введений на імпорт легкових автомобілів, що були в споживанні.

Заслугує уваги і екологічний акцизний збір, що справляється з екологічно шкідливих у виробництві і споживанні товарів. Завдяки ньому такі товари стають менш конкурентноспроможними.

Своєрідним екологічним податком може виступати різниця у податкових ставках на певні види продукції, що відрізняються величиною екологічної шкоди. Так, Великобританія та Швеція користуються диференційованими податковими

ставками на етилований та неетилований бензин (зараз приблизно дві третини всього ринку пального), природний газ та дизельне паливо залежно від вмісту сірки [4, 3].

У промислово розвинутих країнах в середньому 7 % всіх надходжень від податків припадають на екологічні: в Канаді та США – 3 %, в Греції, Португалії та Норвегії – 11 % [3]. Отож, поки що екологічні податки складають невелику частку надходжень до державних та місцевих бюджетів, проте саме вони в стані ефективно вирішувати проблеми навколишнього середовища. Для нашої держави буде корисним світовий досвід проведення ефективної екополітики через застосування екологічних податків. Особливо доречним буде впровадження мита на імпорт вживаних товарів, які заповняють наш ринок і тим створюють проблеми утилізації, а також призводять до погіршення стану довкілля.

Література

1. Інструкція про порядок розробки, встановлення, перегляду та доведення лімітів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Затверджена наказом Мінекобезпеки №65, 28 червня 1996 р.
2. Легочкі Ж. Досвід застосування економічних важелів у період перехідної економіки// Міжнародний досвід застосування економічних важелів для здійснення екологічної політики: Семінар. – Київ, 21 травня 1997. – Київ, 1997. – С. 27 – 55.
3. Пірс Д. Останні розробки щодо використання економічних важелів для управління в галузі навколишнього середовища// Міжнародний досвід застосування економічних важелів для здійснення екологічної політики: Семінар. – Київ, 21 травня 1997. – Київ, 1997. – С. 56 – 64.
4. Райлі С.Дж. Економічні важелі на службі управління охороною навколишнього середовища у Великобританії// Міжнародний досвід застосування економічних важелів для здійснення екологічної політики: Семінар. – Київ, 21 травня 1997. – Київ, 1997. – С. 7 – 17.
5. Снякевич І.М. Економіка природокористування. – К.: ІЗМН, 1996.-156 с.
6. Снякевич І.М. економічні інструменти екополітики: теорія і практика// Економіка України. – 1999. – № 10. – С. 78–83.
7. Снякевич І.М. Європейський досвід в оподаткуванні лісового сектора// Деревообробник. – 2000. – №7. – С. 1-3.

УДК 628.33.033.13 (477.51)

Доц. О.В. Врублевська, к.е.н.;
магістр К.В. Вучичевич – УкрДЛТУ

АНАЛІЗ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ОЧИЩЕННЯ СТИЧНИХ ВОД

Проаналізовано еколого-економічну ефективність очищення стічних вод із застосуванням сучасного обладнання фірми "KROFTA" порівняно з традиційною технологією на прикладі типових міських комунальних споруд водоочищення.

Doc. O.V. Vrublevska, K.V. Vuchichevych – USUFWT

Comparative analysis of the economic effectiveness of improved sewage treatment technology

Ecological-economical effectiveness of the sewage treatment technology based on equipment "KROFTA" is analyzed in comparison with the traditional technology (case-study for municipal sewage treatment facilities).

Проблема збереження, захисту і поліпшення якості природних вод, включаючи наукові, технічні, економічні і політичні аспекти, залишається однією з

найгостріших екологічних проблем не тільки в Україні, але й в багатьох інших країнах світу. Одним з напрямів її вирішення є створення ефективних систем каналізації населених пунктів. Технології очищення стічних вод і обробки утвореного при цьому осаду достатньо вивчені. Поширення їх обмежується фінансовими можливостями, тому зусилля вчених направлені на підвищення їх ефективності та пошук шляхів зниження витрат на будівництво і експлуатацію очисних споруд [1].

Аналіз стану комунальної галузі в Україні свідчить, що на багатьох станціях очистки природних і стічних вод експлуатуються морально застарілі споруди та обладнання. Типовими проблемами комунальних очисних споруд є вилучення найкращих, дефіцитних земель навколо населених пунктів, недосконале очищення стоків, неприємні запахи, шум. Це викликає потребу в їх реконструкції та удосконаленні шляхом застосування прогресивних, економічно ефективних технологій та обладнання. Однією з провідних у галузі очищення природних, побутових і промислових стічних вод є фірма "KROFTA", споруди якої застосовуються для рециркуляції, повторного використання і комплексного очищення вод.

Нами проведено дослідження, метою якого є обґрунтування економічної ефективності використання очисників фірми "KROFTA" порівняно з традиційним набором очисних споруд. Отже, предметом дослідження є еколого-економічна ефективність застосування удосконаленої технології очищення стічних вод.

Об'єктом дослідження ми обрали типові комунальне господарство міста з населенням 25 тис. чол., яким є м. Семенівка Чернігівської області, хоч оцінити економічну ефективність очищення води за технологією KROFTA можна на прикладі очисних споруд як підприємства, так і очисних споруд інших населених пунктів. Існуючі каналізаційні очисні споруди м. Семенівка розраховані на продуктивність 2400 м³/добу, яка на даний час є недостатньою через зростання числа жителів та розвиток промисловості. Об'єм стічних вод, що надходять від міста, становить 13000 м³/добу. Неочищені стоки скидаються у річку Ревна, яка є джерелом водопостачання і місцем відпочинку мешканців міста.

Нами проаналізовано ефективність очищення стоків для двох технологічних схем. Перша, удосконалена технологічна схема, передбачає механічну та фізико-хімічну очистку на установках SUPERCELL та SANDFLOAT – очисників фірми "KROFTA". Другий, базовий варіант, містить традиційні споруди – блок ємностей, блок біологічних фільтрів "Оксіпор" та біоставки з високо розвинутою водною рослинністю.

Оскільки результати обох проектів є однаковими (однакова кількість та якість очищення стічних вод), то для визначення більш ефективного проекту доцільно застосувати аналіз ефективності затрат (cost effectiveness analysis). Відповідно до нього проект, який вимагає менших наведених затрат, є кращим. Аналіз ефективності затрат часто застосовується при прийнятті рішень щодо проектів в галузі водопостачання та водовідведення населених пунктів [2, ст. 33]. Оскільки поняття кращого проекту є відносним, необхідно застосувати як фінансовий, так і економічний аналіз проектів. Економічний аналіз дозволяє зробити висновок щодо ефективності проектів для суспільства в цілому, а не для конкретного підприємства (інвестора). Методологія економічного аналізу передбачає врахування суспільних доходів і витрат на основі альтернативної вартості ресурсів та виключення фінансових трансфертів (податків), які не відображають вартість ресурсів,